

Avsändare
Fredrik Nordqvist
Affärsområdeschef
Holmen Energi

Holmen Energis remissvar avseende SOU 2025:47, Spänning i tillvaron – hur säkrar vi vår framtida elförsörjning?

Inledning

För att möta ett ökande elbehov och samtidigt möjliggöra klimatomställningen krävs en marknadsdriven elmarknad där investeringar styrs av prissignaler i stället för politiska inspel och kortsiktiga subventioner. Sverige har ett gott utgångsläge med ett robust elsystem, men för att säkerställa långsiktig försörjning och investeringar krävs stabila och teknikneutrala villkor som främjar konkurrens.

I arbetet med att skapa ett hållbart och robust elsystem för Sverige är det avgörande att anta en helhetssyn där alla delar av systemet och olika aktörers behov och möjligheter beaktas. Diskussionen om framtidens elproduktion präglas idag av olika perspektiv på vilka kraftslag som är nödvändiga. Regeringen har en stark tro på kärnkraft som den huvudsakliga lösningen på landets framtida energibehov. Samtidigt ser vi att det är viktigt att vidga perspektivet och öppna upp för kreativa, teknik- och aktörsneutrala lösningar som både kan säkerställa ett kostnadseffektivt såväl som stabilt system.

I stället för att låsa sig vid enskilda kraftslag behöver vi överväga hur olika teknologier, kraftslag och aktörer kan samverka. En kombination av exempelvis vindkraft och industriella lagringslösningar som vätgas, batterier eller andra energilager, kan i praktiken ge samma systemförmåga som ett kärnkraftverk. Denna flexibilitet är även en förutsättning för ett framtidssäkrat elsystem.

Mot denna bakgrund är det viktigt att analysera hur styrmedel, som differenskontrakt, påverkar marknaden och investeringsklimatet. Den svenska skogsnäringen och industrin, som både är stora elkonsumenter och viktiga producenter av förnybar energi, har mycket att vinna på en elmarknad som präglas av tydliga spelregler, stabilitet och teknikneutralitet.

1. Ett robust elsystem med rätt förutsättningar

Det svenska elsystemet fungerar i grunden väl, men det finns tydliga utmaningar som måste hanteras för att säkra långsiktig konkurrenskraft och leveranssäkerhet. Framför allt skapar flaskhalsar i elnätet ojämn tillgång mellan regioner och snedvrider konkurrensen. För att hantera detta krävs en kombination av effektivare utnyttjande av det befintliga nätet, snabbare tillståndsprocesser och ökade investeringar i nätförstärkningar – särskilt i södra Sverige. Samtidigt bör elproduktion lokaliseras nära konsumtion där det är möjligt för att minska belastningen på nätet och förbättra stabiliteten.

Parallellt behöver Sverige också ta vara på möjligheterna att maximera nyttan av befintliga resurser. Genom att förbättra reglerbarheten i vattenkraften, förlänga livslängden på befintlig kärnkraft där det är ekonomiskt rimligt och öka effektiviteten i hur elnätet används, kan vi nå stora effekter till relativt låg kostnad. Dessa åtgärder är ofta snabbare och billigare än att bygga helt ny produktion.

2. Teknikneutralitet som grundprincip

Holmen och andra industriföretag lyfter starkt fram behovet av teknikneutralitet i hela elsystemet; från elproduktion till stödtjänster och kapacitetsmarknader. Det är marknaden som bäst identifierar vilka lösningar som är mest kostnadseffektiva. Att politiskt gynna specifika kraftslag genom riktade stöd riskerar att leda till felinvesteringar och ineffektivitet. Därför bör alla styrmedel, inklusive stödtjänster och reserver, vara öppna för alla teknologier som kan leverera den efterfrågade nyttan – oavsett om det handlar om förnybar elproduktion, lagring, förbrukningsflexibilitet eller annan teknik.

3. Skepsis mot CfD – risk för marknadsstörningar

Förslaget om att införa differenskontrakt (CfD) för elproduktion riskerar att tränga undan investeringar i kostnadseffektiv, förnybar el – exempelvis landbaserad vindkraft – och minskar incitamenten för långsiktiga PPA-avtal mellan producenter och kunder på industrisidan. CfD leder även till en negativt marknadsstörande påverkan för den dagliga handeln av el. I värsta fall kan CfD leda till ett onödigt dyrt elsystem samtidigt som marknadsosäkerheten ökar.

Mot bakgrund av detta anser Holmen att CfD för elproduktion inte bör införas alls, men om det sker måste de vara strikt begränsade i omfattning, exempelvis till redan beslutade projekt om 3 GW kärnkraft, och utformas med största försiktighet, gärna med internationell expertis. Teknikneutralitet måste även här vara en grundprincip för att undvika marknadsstörningar och ineffektiv resursanvändning.

4. Fungerande marknader för stödtjänster, lagring och flexibilitet

För att säkerställa elsystemets stabilitet krävs inte bara produktion och konsumtion av el samt nät utan även fungerande marknader för kapacitet, stödtjänster och lagring. Dessa resurser bör upphandlas teknikneutralt och ersättas genom marknadsmekanismer som speglar den faktiska nyttan de levererar. Det är viktigt att skapa rätt incitament för lösningar som exempelvis flexibilitet och smart styrning av både produktion och konsumtion samt långtidslagring.

Holmen anser även att elnätskrav bör vägas mot kostnadseffektivitet, eftersom vissa lösningar kan ge hög systemnytta till lägre kostnad och därför borde kunna premieras, snarare än att tvingas fram genom stelbenta regler.

5. Stabilitet och långsiktiga spelregler – en förutsättning för investeringar

För att elsystemet ska utvecklas i takt med den ökande elanvändningen krävs långsiktiga spelregler grundade i blocköverskridande enighet. Kortvariga politiska initiativ, tillfälliga subventioner och snabba kursändringar skapar osäkerhet som i sin tur stoppar investeringar. Såväl elproducenter som industri och nätägare behöver stabila, förutsägbara villkor för att kunna fatta beslut om investeringar som ofta sträcker sig över decennier.

Ett tryggt och välfungerande elsystem kräver därmed inte bara kapital och teknik – utan också tydliga politiska ramar och en förståelse för att elproduktion är en samhällskritisk verksamhet. Då kan vi säkerställa tillräcklig produktion, konkurrenskraftiga priser och ett klimatsmart energisystem.

6. Marknadsanpassade skatter och tariffer

Dagens fasta energiskatter och elnätsavgifter är ofta inte anpassade till marknadens förutsättningar. För att främja en effektiv användning av elsystemet bör skatter och tariffer i högre grad spegla den aktuella belastningen på nätet och det faktiska marknadsläget. Exempelvis bör timavläsning och tidsdifferentierade priser införas bredare, även för hushåll, för att styra och uppmuntra konsumtion av el till tider då elen är billig och tillgänglig (med avseende på både nätkapacitet och effekt). Energiskatten bör därför vara progressiv för att förstärka och öka incitament för önskade beteenden.

Genom smartare utformning av avgifter och skatter kan vi eventuellt minska behovet av kostsamma nyinvesteringar, samtidigt som vi främjar beteenden som stärker hela elsystemet.

Sammanfattning

- Marknadsstyrning och teknikneutralitet är grundläggande för ett effektivt och långsiktigt hållbart elsystem.
- Differenskontrakt (CfD) riskerar att tränga undan billigare energislag och skapa politisk osäkerhet.
- Om det införs bör volymen nya CfD begränsas till redan beslutade nivåer och utformas med stor omsorg.
- Efterfrågesidan behöver stimuleras för att elbehovet ska växa i takt med omställningen.
- Nätförstärkningar och effektivare utnyttjande av befintliga resurser är nödvändiga för att hantera regionala flaskhalsar.
- Energiinvesteringar kräver långsiktighet, tydliga spelregler och en konkurrensutsatt marknad utan snedvridande subventioner.